

**ВІДГУК**  
**офіційного опонента на дисертаційну роботу**  
**Занчука Олександра Степановича**  
**на тему: «Еколого-економічні основи інтегрованого планування**  
**землекористування територіальних громад»**  
**представлену до захисту на здобуття ступеня доктора філософії**  
**за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань**  
**05 «Соціальні та поведінкові науки»**

**АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ**

На сучасному етапі розвитку системи державного управління особливої актуальності набуває формування еколого-економічних основ інтегрованого планування землекористування в межах територіальних громад. Такий підхід спрямований на досягнення оптимального балансу між збереженням екосистемних функцій земельних ресурсів і ефективним використанням територіального капіталу громад, що є передумовою для підвищення їхньої конкурентоспроможності, забезпечення екологічної безпеки та покращення якості життя населення.

У цьому контексті просторове планування відіграє ключову роль як складова управлінської політики, особливо в країнах із розвиненою інституційною структурою. Воно дедалі частіше розглядається як ефективний інструмент інтеграції соціальних, економічних і екологічних пріоритетів, що дозволяє узгоджувати інтереси різних груп стейкхолдерів у межах конкретних територій і забезпечувати сталий розвиток.

Рационалізація використання земельних ресурсів виступає ключовою передумовою побудови ефективної системи управління територіями, орієнтованої на досягнення довготривалої екологічної стабільності та економічної результативності. Інтегроване планування землекористування в межах громад дає змогу поєднувати просторову організацію територій із пріоритетами сталого економічного розвитку, врахуванням демографічної динаміки, потребами охорони довкілля та оновленням соціальної інфраструктури.

Новоутворені територіальні громади в Україні перебувають у ситуації системних трансформацій і викликів, що зумовлює нагальну потребу у

впровадженні комплексної, науково обґрунтованої та збалансованої моделі планування землекористування. Це передбачає розроблення концептуальних основ, стратегій і програм розвитку, які мають ґрунтуватися на принципах сталого розвитку, враховувати екологічну ємність територій, природно-ресурсний потенціал, ризики деградації земель і необхідність екосистемного підходу до управління територіями.

Інструментарій еколого-економічного підходу до інтегрованого планування землекористування охоплює програми соціально-економічного розвитку територіальних громад, плани землекористування на всіх рівнях управління, а також землевпорядну й містобудівну документацію, що інтегрує екологічні чинники у процес прийняття планувальних рішень. Застосування такого підходу забезпечує не лише підвищення ефективності управління земельними ресурсами, а й запобігає їхньому виснаженню, сприяє зменшенню екологічних ризиків та деградаційних процесів.

Інтегроване просторове планування, яке базується на еколого-економічному підґрунті, відіграє ключову роль у досягненні цілей сталого розвитку територіальних громад, дозволяє мінімізувати конфлікти, виробити найбільш ефективні сценарії розвитку та забезпечити узгодження соціально-економічного прогресу з вимогами збереження та відновлення. Сутність інтегрованого підходу полягає у міжсекторальній координації просторових рішень щодо використання земель, що передбачає системне врахування екологічних, економічних і соціальних пріоритетів у довгостроковому вимірі.

У цьому контексті формування еколого-економічних засад інтегрованого планування розвитку землекористування в межах територіальних громад набуває статусу одного з першочергових науково-прикладних завдань сучасності. Комплексне його вирішення створює підґрунтя для формування ефективної державної політики у сфері управління земельними ресурсами, здатної адекватно реагувати на сучасні виклики і забезпечувати збалансований соціально-економічний та екологічно безпечний розвиток регіонів у перспективі.



## **СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЇ**

Аналіз змісту та логіко-структурної побудови дисертаційного дослідження свідчить про досягнення поставленої наукової мети, що полягала в обґрунтуванні теоретико-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо інтегрованого планування розвитку землекористування територіальних громад і оцінювання його ефективності. Запропоновані наукові положення, висновки та рекомендації є логічно послідовними, належно аргументованими та методологічно верифікованими, оскільки ґрунтуються на системному використанні загальнонаукових і спеціалізованих методів дослідження, що забезпечує їхню достовірність, практичну значущість і наукову новизну.

У ході дослідження автором проведено системний аналіз зарубіжного досвіду у сфері планування розвитку землекористування (п.п. 1.1), який дозволив виявити ключові підходи, що застосовуються в міжнародній практиці. Зокрема встановлено, що сучасні західні моделі зонування функціонують як інтегровані системи просторового планування. Вони ґрунтуються на комплексному підході, який охоплює економічні, екологічні та соціальні чинники. Особлива увага в них приділяється ландшафтному плануванню, зонуванню територій, а також активній участі громадськості в процесах прийняття управлінських рішень. Одержані результати було адаптовано у межах авторського дослідження. Зокрема, вперше запропоновано концепцію інтеграції ландшафтного та землепорядного планування шляхом формування еколого-рекреаційного каркасу з підпорядкованими структурами природних і рекреаційних ресурсів, а також деталізовано структуру землекористування територіальних громад за типами і підтипами з метою оптимізації їх функціонального призначення, забезпечення просторової збалансованості та підвищення ефективності управління земельними ресурсами на місцевому рівні.

Автором розроблено цілісну методологію інтегрованого планування сталого землекористування, яка вирізняється глибоким опрацюванням процесів прийняття рішень із врахуванням потенційних конфліктів інтересів. Особливо важливим є прагнення до досягнення балансу між збереженням ландшафтних характеристик — як елементів екологічного та земельного капіталу — і комплексним використанням природних ресурсів із урахуванням антропогенного впливу (п.п. 1.2, рис. 1.4). Вартісним є і те, що удосконалено модель системи землекористування (рис. 1.3, с. 51), у центрі якої — блок «Інтегроване планування розвитку землекористування». Він функціонує на основі двох взаємопов'язаних компонентів: «Зонування земель» та «Оцінка результатів існуючого та проєктного землекористування» (рис. 1.7, с. 59). Візуалізація процесу прийняття рішень і поетапне представлення методологічної послідовності на рівні територіальної громади додає роботі прикладної цінності (п.п. 1.3, с. 68).

У результаті проведеного дослідження автором встановлено, що територіальний розвиток землекористування у Львівській області відзначається значним соціально-економічними диспропорціями та різноманітністю природно-ресурсного потенціалу (розд. 2.1). Проведений комплексний аналіз стану регіону дозволив виявити слабкі сторони й загрози, що наявні у Стратегії розвитку Львівської області на період 2021–2027 років. Для їх усунення обґрунтовано загальні принципи вдосконалення планування землекористування на рівні територіальних громад у межах інституціонального підходу (п.п. 2.2), що є важливим кроком до забезпечення ефективного та збалансованого розвитку. Особливої цінності набуває встановлений факт, що одним із ключових пріоритетів соціально-економічного та екологічного розвитку територій є підтримка рекреаційної, сільськогосподарської та інших форм господарської діяльності за умови збереження суворого природоохоронного режиму. З огляду на це автором розроблено концептуальну модель землекористування, яка інтегрує природоохоронні, рекреаційні та туристичні функції через об'єднання екологічного, еколого-рекреаційного та туристично-рекреаційного каркасів територіальної організації землекористування.



Для оцінки ефективності інтегрованого підходу до планування застосовано узагальнений показник ефективності землекористування територіальних громад, методику обчислення якого автором суттєво вдосконалено. Позитивним є факт успішної апробації цієї методики на прикладі модельних територіальних утворень — колишніх районів Львівської області. Це дозволило виділити зони ефективності землекористування для гірських і рівнинних територій (п.п. 3.1), що значно підвищує практичну цінність розробленого інструментарію. На прикладі двох територіальних громад, у межах яких впроваджено авторські планувальні й управлінські рішення щодо розвитку землекористування, отримано переконливі результати. Вони підтверджують ефективність застосованого підходу, особливо у сфері ландшафтного планування та зонування земель за типами і підтипами землекористування (п.п. 3.3). Це свідчить про високий потенціал запропонованої методики як дієвого інструменту для впровадження збалансованої земельної політики на рівні громад.

Сформульовані в дисертації наукові положення, що відображають наукову новизну дослідження, є концептуально обґрунтованими, внутрішньо логічними та повною мірою відповідають визначеним цілям і завданням роботи, що не викликає зауважень з позицій наукової цілісності й обґрунтованості результатів.

## **ЗВ'ЯЗОК РОБОТИ З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ**

Дисертаційне дослідження виконано з урахуванням положень Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року (закон України від 28.02.2019 року № 2697-VIII) та Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель. Тематика дослідження узгоджується з напрямками наукової діяльності Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, зокрема реалізовувалася в межах науково-дослідної роботи «Механізм

забезпечення збалансованого використання земель у контексті просторового розвитку територій»» (номер державної реєстрації УкрІНТЕІ 0121U108080). У межах цієї НДР здобувачем обґрунтовано методологічні та методичні засади еколого-економічного забезпечення інтегрованого розвитку землекористування на рівні територіальних громад.

## **ДОСТОВІРНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ І НОВИЗНА ДОСЛІДЖЕНЬ**

Наукова обґрунтованість висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, забезпечується застосуванням концептуально цілісної методології, сучасного інструментарію наукових досліджень. Наукова новизна отриманих результатів підтверджена їх апробацією на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Відповідність об'єкта і предмета дослідження поставленій меті та завданням, а також коректне використання методів наукового аналізу дали змогу автору сформулювати результати, що мають наукову новизну, практичну значущість і виносяться на захист. Структура дисертаційної роботи є логічно впорядкованою, зміст – повною мірою відображає основні положення, які реалізуються в межах обраної наукової концепції.

## **ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Науково-практичні результати дослідження пройшли апробацію і прийняті до впровадження у діяльність підприємств та установ. Пропозиції щодо зонування земель на основі ландшафтного планування як екологічного каркасу ефективного розвитку землекористування територіальних громад, а також землевпорядного планування за типами (підтипами) земель впроваджено в практичну діяльність ДП Львівський НД та проектний інститут землеустрою (довідка від 19.03.2025р. № 251). Рекомендації щодо оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень щодо просторового розвитку землекористувань заплановані до використання в управлінській практиці Радехівської міської територіальної громади Львівської області (довідка від



2.04.2025р. № 01-29/910). Практичну реалізацію отримали напрацювання щодо формування еколого-рекреаційного кластеру функціонального зонування земель науково-дослідного землекористування, організації нетрадиційних форм землекористування, а також правового регулювання щодо їх використання, охорони та відтворення в науково-дослідній та господарській діяльності Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААНУ(довідка від 21 березня 2025р. № 329). Основні теоретичні, методологічні та практичні положення дисертаційної роботи інтегровано в освітній процес – у навчальну програму дисципліни «Землепорядне проектування» Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. З.С. Гжицького» (акт про впровадження/використання від 7.03.2025р.)

### **ПОВНОТА ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ**

Основні теоретичні положення, методологічні підходи та практичні результати дисертаційного дослідження повно та всебічно відображено в 8 наукових публікаціях автора. З них: 3 публікації оприлюднено у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 5 праць – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Ці публікації відображають послідовність наукового пошуку, логіку формування концептуальних положень дисертації та їх апробацію в науковому середовищі, що підтверджує повноту та достовірність викладених результатів.

### **ВІДСУТНІСТЬ (НАЯВНІСТЬ) ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ**

У дисертаційній роботі відсутні порушення академічної доброчесності. Використання наукових ідей, результатів досліджень, положень і формулювань інших авторів супроводжується належним посиланням на відповідні джерела, що засвідчує дотримання етичних стандартів академічного письма та наукової етики.

## ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Олександра Занчука, слід відзначити належний рівень обґрунтованості отриманих результатів, їхню наукову новизну та прикладну значущість. Водночас окремі положення мають дискусійний характер, що дає підстави для формулювання таких зауважень і побажань, зокрема:

1) У структурному елементі «Оцінка ...» (с. 59, рис. 1.7) доцільно доповнити запропонований показник земельно-ресурсного потенціалу індикатором екологічного потенціалу, що забезпечить більш комплексну характеристику об'єкта оцінювання. З огляду на використання в роботі низки показників, варто подати їх у наочному вигляді (наприклад, у вигляді таблиці або графічної моделі). Як альтернатива, варто розкрити зарубіжний досвід оцінювання екологічного потенціалу з можливістю його адаптації до вітчизняних умов.

2) У підрозділі 1.3 дисертаційної роботи подано види планувальної документації та запропоновано послідовність етапів методологічного процесу інтегрованого планування розвитку землекористування територіальних громад (с. 68). Разом із тим, доцільним видається більш чітке узгодження кожного етапу з відповідними видами планувальної документації, що забезпечило б підвищення прикладного значення запропонованих підходів і сприяло б їх ефективнішому використанню в процесі ухвалення управлінських рішень на рівні територіальних громад.

3) У таблиці «Загальні принципи вирішення проблем планування розвитку землекористування територіальних громад у рамках інституціонального підходу» (табл. 2.13 с. 107) наведено відповідні механізми усунення виявлених проблем. Доцільно було б її доповнити пропозиціями щодо змін до чинного нормативно-правового регулювання і це б дозволило забезпечити практичну реалізацію запропонованих механізмів на інституційному рівні.



4) У процесі формування пропозицій щодо землекористування структурних елементів екологічної мережі на території Павлівського старостинського округу Радехівської міської громади (табл. 3.17, с. 153), доцільно більш чітко сформулювати планувальні рішення, що стосуються умов та заходів їх використання. Зокрема, варто виокремити обмеження впливу (господарської діяльності та екологічні вимоги) на довкілля з метою забезпечення збереження та сталу функціональну стабільність елементів екологічної мережі.

5) Позитивно оцінюється пропозиція автора щодо структурування рейтингових питань соціального, економічного та екологічного характеру під час опитування громадян у територіальних громадах, а також усвідомлення обмеженої ефективності цього інструменту для досягнення компромісу між зацікавленими сторонами в процесі прийняття управлінських рішень. Водночас, з метою підвищення аналітичної цінності такого підходу, доцільним є проведення опитування принаймні в одному з адміністративно-територіальних утворень.

Вищезазначені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, а навпаки, можуть слугувати підґрунтям для подальшої наукової дискусії та розвитку досліджуваної тематики в межах захисту.

## **ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК**

В цілому дисертаційна робота Занчука О.С. «Еколого-економічні основи інтегрованого планування розвитку землекористування територіальних громад» є завершеним самостійним науковим дослідженням, присвяченим актуальним проблемам просторового розвитку та сталого землекористування на рівні територіальних громад. Зміст дисертації повністю відповідає обраній темі, визначеній меті та сформульованим завданням дослідження. Отримані наукові результати мають теоретичну новизну, методологічну цінність і практичну значущість, що підтверджується належним рівнем їх обґрунтування, апробацією та впровадженням.

За структурою, оформленням, змістовим наповненням та рівнем наукового опрацювання робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року (зі змінами і доповненнями). Автор дисертації – Занчук Олександр Степанович – заслуговує на присудження доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

**Опонент:**

Завідувачка кафедри управління  
земельними ресурсами  
Національного університету  
природокористування та біоресурсів України  
д.е.н., професорка



Ольга ДОРОШ



*Принес Дореш О.С. заслуго*

*Директор з науково-управління  
те чат р. трансферент*

*О. Терзунков*

*15.07.2025р.*